

Celem projektu *Twórcy książek i ich parateksty w sieci drukarni protestanckich państwa polsko-litewskiego i Prus (do 1660)* jest zbadanie ośrodków wydawniczych prowadzonych przez protestantów w państwie polsko-litewskim i Prusach. Badania obejmą okres między wydaniem najwcześniejszych druków reformacyjnych na pocz. XVI w., a czasem wojen szwedzkich w połowie XVII w. (ok. 1660). W zespole będziemy analizować produkcję wydawniczą z oficyn drukarskich funkcjonujących w różnych ośrodkach, na przykład w Brześciu, Gdańsku, Królewcu, Nieświeżu, Pińczowie, Rakowie czy Toruniu. Miejscowości te, jak i powstające w nich książki, odzwierciedlają językową i etniczną różnorodność regionu, dlatego w projekcie uwzględnimy również trzy główne języki występujące w tych drukach: niemiecki, łacinę i polski.

Co istotne, w oficynach tych drukowano przede wszystkim literaturę religijną, która albo była użytkowana przez protestantów, albo miała zachęcać do protestantyzmu. Rola książki drukowanej w kształtowaniu i wspieraniu reformacji jest komunałem, ale w tym projekcie, aby pogłębić zrozumienie tego zagadnienia, zaproponowano zastosowanie nowych perspektyw badawczych: analizy sieci i narzędzi cyfrowych do anotacji danych.

Podstawą projektu są pojęcia użyte tu do wydzielenia kluczowych składowych materiału badawczego i zaprojektowania procesu zbierania danych:

- (1) **strategie wydawnicze** → trendy wyłaniające się z ogółu zebranych danych bibliograficznych (czyli opisów wydań książek);
- (2) **parateksty** → wszystkie elementy książki towarzyszące tekstowi głównemu w jego konkretnym wydaniu, na przykład przedmowy, listy dedykacyjne, spisy treści czy indeksy;
- (3) **twórcy książek (ang. print agents)** → wszyscy ci, którzy zaangażowani byli w produkcję książki i na wydaniu pozostawili po sobie tekstowe lub typograficzne ślady, pisząc lub dostarczając parateksty;
- (4) **sieci** → abstrakcyjne struktury reprezentujące relacje pomiędzy zidentyfikowanymi w projekcie twórcami książek.

Korzystając z tych pojęć, możemy wskazać cel projektu, którym jest analiza **sieci** ustanowionych przez relacje między **twórcami książek** rozpoznane na podstawie wydanych przez nich druków. W projekcie systematycznie przebadamy ich **parateksty**, poszukując w nich przypisywanych książkom funkcji. Ponadto skumulowane dane pozwolą uzupełnić obraz sieci o dodatkowe atrybuty i wyłaniające się z danych bibliograficznych i anotowanych paratekstów **strategie wydawnicze**.

Aby osiągnąć wskazane cele, będziemy skupiać się w zespole na dwóch głównych rodzajach czynności:
1. ZACZNIEMY OD DANYCH: sens całego projektu polega na ich kumulacji. Będziemy zbierać i przetwarzać następujące typy danych: **(a) dane bibliograficzne** opisujące ogół produkcji wydawniczej w protestanckich oficynach państwa polsko-litewskiego i Prus, **(b) dodatkowe metadane opisujące parateksty** występujące w poszczególnych wydaniach, **(c) wybrane parateksty poddane transkrypcji i anotacji**, co pozwoli zidentyfikować w nich powtarzalne miejsca wspólne czy utrwalone klisze, które wskazują na funkcję danej książki. Choć będziemy korzystać z istniejących danych bibliograficznych i katalogów online, wiele z tych danych będzie musiało zostać uzupełnionych przez nasz zespół, ponieważ potrzebujemy znacznie bardziej szczegółowego poziomu opisu.

2. NASTĘPNIE PRZEKSZTAŁCIMY NASZE DANE W SIEĆ: nasze analizy posłużą do zidentyfikowania społeczności tworzonych przez wszystkie dające się rozpoznać osoby zaangażowane w produkcję książek protestanckich w państwie polsko-litewskim i Prusach. Zmapujemy te dane w sieć, kreśląc połączenia między osobami (wytwórcami książek rozumianymi jako węzły sieci), które współpracowały przy jednym wydaniu (tak więc fakt współpracy będzie stanowił krawędź w sieci). Umożliwi to nam poszukiwanie niedających się w inny sposób zaobserwować wzorców, np. występowania nieoczekiwanej współpracy czy komunikacji między różnymi ośrodkami drukarskimi.

Wyposażeni we wspomnianą terminologię i zebrane przez nas dane będziemy w stanie osiągnąć w zespole ogólne cele projektu, czyli określić, w jaki sposób książka była postrzegana pod względem jej przeznaczenia przez jej twórców, a także stwierdzić, jak owi twórcy przedstawiali swój produkt czytelnikom. Krótko mówiąc: do czego służyła protestantom książka.